

แผนพัฒนาการเกษตรตำบลคันธารราษฎร์
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ.2565-2569

จัดทำโดย

สุมิตรา บุญผิว

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

สำนักงานเกษตรอำเภอกันทรวิชัย
อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
กรมส่งเสริมการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

เอกสารฉบับนี้เป็นคู่มือในการเก็บและรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลในบางส่วน รวมอยู่ในเล่มเดียวกัน ซึ่งเป็นคู่มือในการปฏิบัติงาน การศึกษาและวิเคราะห์พื้นที่ และชุมชน ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนปัญหาต่างๆ ของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นการสรุปหาแนวทางพัฒนา ตำบลและวางแผนการจัดทำโครงการในการแก้ไขปัญหาการเกษตรของตำบลได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง สำหรับเอกสารเล่มนี้ เป็นเพียงข้อมูลเบื้องต้น บางประการเท่านั้น จะใช้ได้ถูกต้องและแม่นยำเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้ศึกษาและวิเคราะห์เอง ข้อมูลบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลงเร็วมาก เช่นราคาผลผลิต หรือจำนวนสัตว์เลี้ยงต่างๆ ดังนั้น จึงควรพิจารณาให้เข้าใจชัดเจนก่อนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ทั่วไปหรือ จัดปรับข้อมูล ในทำนองเดียวกันนี้ในทุกๆ ปี

สุมิตรา บุญผิว

นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ

กุมภาพันธ์ 2565

สารบัญ

คำนำ

สารบัญ

สารบัญตาราง

สารบัญรูป

บทที่ 1 ข้อมูล สภาพทั่วไป

หน้า

1.1 ข้อมูลทางกายภาพ

1.2 ข้อมูลทางชีวภาพ

1.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

1.4 ข้อมูลด้านการตลาด

บทที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลคันธารราษฎร์

บทที่ 3 ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

สารบัญรูปภาพ

บทที่ 1
ข้อมูลสภาพทั่วไป
สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

1.1 ข้อมูลกายภาพ

➤ **ที่ตั้งและอาณาเขต**

ตำบลคันธารราษฎร์เป็นตำบลหนึ่งใน 10 ตำบล ของอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ห่างจากอำเภอกันทรวิชัยไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 16 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลโลกพระ
- ทิศใต้ ติดกับ ตำบลท่าขอนยาง
- ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลขามเฒ่าพัฒนา
- ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลขามเรียง

มีเนื้อที่ในตำบลประมาณ 15.52 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 11,937 ไร่

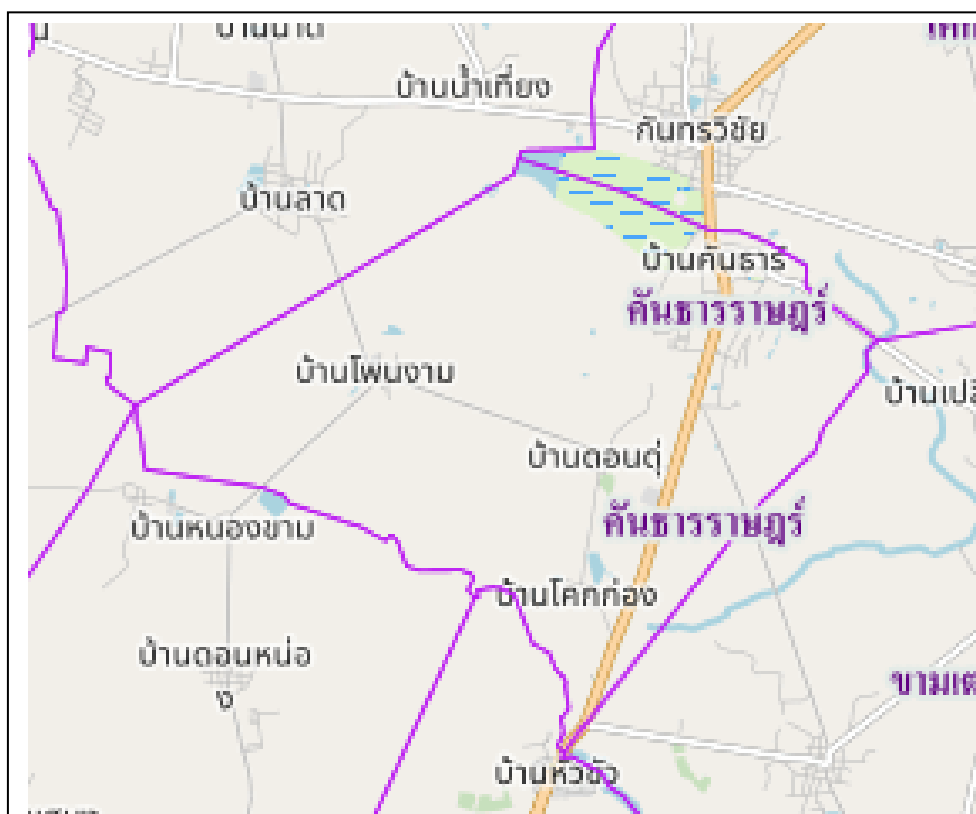
➤ **จำนวนประชากรและครัวเรือน**

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและครัวเรือน

หมู่ที่	บ้าน	ประชากร		รวม	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	หมายเหตุ
		ชาย	หญิง			
1	คันธาร์	255	247	502	122	
2	สระ	188	201	389	102	
3	หนองขอน	246	266	512	128	
4	สี่มปล่อย	127	130	257	64	
5	โนน	185	174	359	89	
6	คันธาร์พัฒนา	263	305	568	150	
7	โนนเมือง	120	120	240	64	
8	โคกก่อง	225	210	435	120	
9	ดอนคู	247	239	486	122	
10	โพนงาม	203	196	399	96	
11	สระนคร	157	160	317	85	
รวม		2216	2248	4464	1142	

ที่มา : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์ (2562)

แผนที่แสดงขอบเขตหมู่บ้านและตำบลคันธารราษฎร์

พื้นที่และสภาพการถือครองที่ดิน

พื้นที่ตำบลคันธารราษฎร์ส่วนใหญ่เป็นที่นา รองลงมาเป็นที่ทำไร่ สภาพการถือครองในที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นโฉนด และ นส. 3 ก.

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

หมู่ที่	บ้าน	การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ไร่)				หมายเหตุ
		การเกษตร	ที่อยู่อาศัย	อื่นๆ	รวม	
1	คันธาร์	1,050	366	66-1-20	1,050-1-50	
2	สระ	560	310	53-0-20	923-0-20	
3	หนองขอน	1,048	406	99-1-0	1,553-1-0	
4	ส้มปล่อย	521	432	28-1-20	981-1-20	
5	โนน	858	373	48-2-30	1,279-2-30	
6	คันธาร์พัฒนา	584	391	43	1,018	
7	โนนเมือง	576	305	71-1-0	952-1-0	
8	โคกก่อง	1,557	404	240-0-10	2,201-0-10	
9	คอนคู๋	1,713	432	133	2,278	
10	โพนงาม	957	358	51-1-0	1,366-1-0	
11	สระนกร	568	330	27	925	
รวม		9,992	4,107	861	14,960	

ที่มา : การสำรวจข้อมูลของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์ (2562)

☞ สภาพภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของตำบลคันธารราษฎร์ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดเนิน และพื้นที่ราบลุ่มสลับกัน ระดับความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 160 – 178 เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่จะสูงทางด้านตะวันตกลาดต่ำลงสู่ด้านตะวันออก โดยสังเกตจากการไหลของน้ำในลำห้วย

ตารางที่ 3 แสดงแหล่งน้ำที่จัดสร้างขึ้นในตำบลคันธารราษฎร์

ที่	ชื่อแหล่งน้ำ	สถานที่ตั้ง		การใช้ประโยชน์		หมายเหตุ
		บ้าน	หมู่ที่	ประเภทการใช้	พื้นที่ไร่	
1	สระชนะ	คันธาร์	1	การเกษตร	6-3-0	หนองน้ำทุกแห่งมีการขุด
2	สระตุม	คันธาร์	1	"	3-2-0	ลอก 3-4 เมตร มีน้ำใช้ตลอดปี
3	สระสิม	คันธาร์	1	"	5-2-0	
4	หนองซอแมว	คันธาร์	1	"	3-3-0	
5	หนองบัวแดง	คันธาร์	1	"	3-1-0	
6	หนองจาน	คันธาร์	1	"	16-0-0	
7	สระใหญ่	สระ	2	"	5-0-0	
8	หนองแวง	สระ	2	"	4-0-0	
9	หนองแ่	สระ	2	"	3-0-0	
10	หนองโคน	สระ	2	"	1-0-0	
11	หนองซอน	หนองซอน	3	"	5-0-0	
12	หนองมะเขือ	หนองซอน	3	"	5-0-0	
13	หนองเตาเหล็ก	ส้อมปล่อย	4	"	3-0-0	
14	สระตายุ	ส้อมปล่อย	4	"	3-0-0	
15	หนองโคนใต้	ส้อมปล่อย	4	"	2-1-0	
16	สระตาโหรง	โนน	5	"	7-0-0	
17	สระสิม	โนน	5	"	9-0-0	
18	หนองเดิน	โนน	5	"	4-0-0	
19	หนองโคนเหนือ	โนน		"	1-2-0	หนองน้ำทุกแห่งมีการขุด
20	สระใหญ่	โนน	5	"	15-0-0	ลอก 3-4 เมตร มีน้ำใช้ตลอดปี
21	สระจั่ว	คันธาร์พัฒนา	6	"	5-0-0	
22	สระนา	คันธาร์พัฒนา	6	"	5-0-0	
23	สระคู	โนนเมือง	7	"	1-0-0	
24	สระสะพัง	โนนเมือง	7	"	3-0-0	
25	สระแมว	โนนเมือง	7	"	1-0-0	
26	หนองนุสรณ์	โคกก่อ	8	"	27-0-0	

27	หนองตาตำ	โคกก่อง	8	“	10-0-0	
28	สระหนองป่า	คอนคู้	9	“	10-0-0	
29	หนองกระโดน	โพนงาม	10	“	16-0-0	
30	หนองพอก	โพนงาม	10	“	1-0-0	
31	สระฮะ	สระนคร	11	“	6-0-0	
32	สระน้อย	สระนคร	11	“	10-0-0	

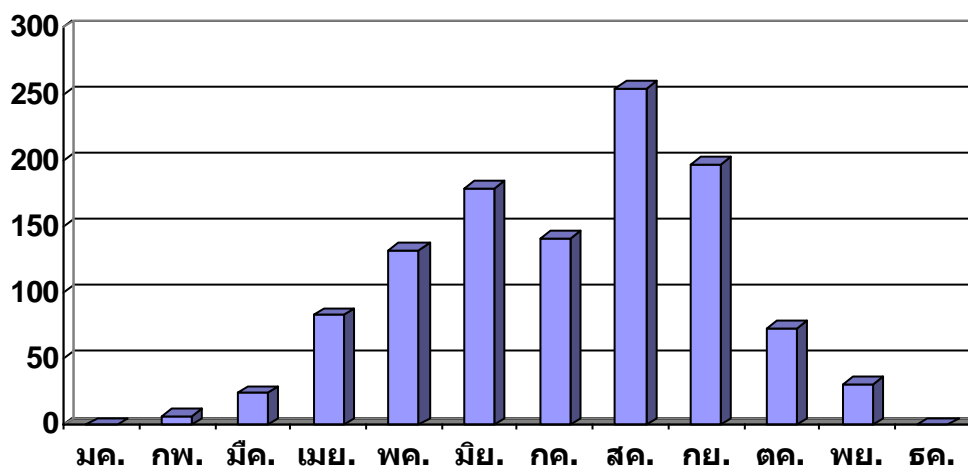
ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคันธารราษฎร์ (2562)

สถิติน้ำฝนเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2553-2562

อำเภอกันทรวิชัย

ม.ม.

ตารางปริมาณน้ำฝนอำเภอกันทรวิชัย ในรอบ 10 ปี (พ.ศ.2553-2562)

เดือน	2555	2556	2557	2558	2559	2560	2561	2562	2563	2564
ม.ค.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12
ก.พ.	0	0	13.0	0	0	0	0	0	0	0
มี.ค.	2.2	103.3	17.1	0	0	40.5	20.5	20.2	0	14.7
เม.ย.	30.0	31.9	42.4	46.6	35.8	76.6	0	222	66.4	139.4
พ.ค.	74.2	183.2	49.9	119.7	130.5	240.6	227.5	145.9	180.8	172.5
มิ.ย.	609.4	161.9	69.2	229.7	155.7	90.2	101.8	166.8	142.5	24.1
ก.ค.	194.4	75.9	25.7	456.2	157.9	166.2	271.8	257.8	179.7	21.8
ส.ค.	248.0	462.8	241.2	322.5	291.4	204.5	354.4	187	168.5	-
ก.ย.	200.7	338.5	144.3	117.5	195.5	206.0	333.4	186.3	303.9	-
ต.ค.	114.3	124.8	4.2	0	156.3	209.9	105.9	110.8	12.5	-
พ.ย.	56.2	0	0	0	92.7	0	0	0	3.3	-
ธ.ค.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
รวม	1529.4	1482.3	607	1292.2	1215.8	1233.6	1415.3	1296.8	1057.6	348.5
ค่าเฉลี่ย	127.45	123.525	50.58	107.68	101.31	102.8	117.94	108.06	88.13	32.04

ที่มา : สถิติน้ำฝนอำเภอกันทรวิชัยปี 2562

เส้นทางคมนาคม

การคมนาคมระหว่างตัวอำเภอกันทรวิชัยถึงตำบลคันธารราษฎร์มีถนนลาดยางจากอำเภอกันทรวิชัยไปอำเภอเมืองมหาสารคามผ่าน 1 สาย

ส่วนการคมนาคมระหว่างตำบลใกล้เคียงยังเป็นถนนลูกรังและสภาพการเดินทางยังไม่สะดวก คือ ระหว่างตำบลคันธารราษฎร์กับตำบลศรีสุข ตำบลขามเฒ่า และ ตำบลขามเรียง

การคมนาคมในหมู่บ้านค่อนข้างจะสะดวกขึ้นเพราะมีการสร้างถนนคอนกรีตมากขึ้นส่วนที่เหลือคาดว่าจะเสร็จภายในปี 2560 – 2561

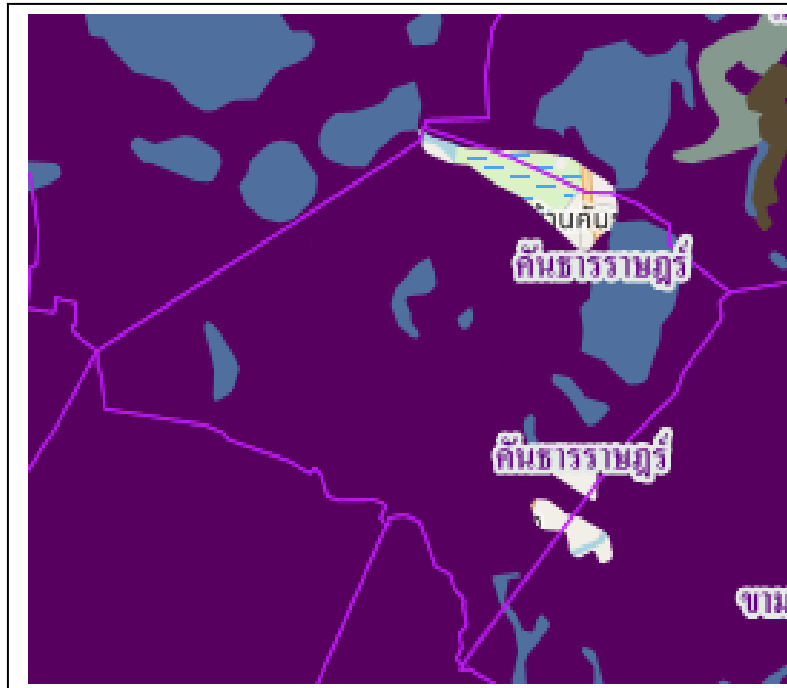
๘) กลุ่มชุดดินความเหมาะสมของดินและคุณภาพดิน

ชุดดินที่พบในตำบลคันธารราษฎร์มีอยู่ 2 กลุ่ม คือ ชุดดินร้อยเอ็ด , ชุดดินโคราช

ตารางที่ 4 แสดงเนื้อดินความเหมาะสม / คุณภาพ / การใช้ประโยชน์ของดิน

เนื้อดิน	ชุดดิน	บริเวณที่พบ	ความเหมาะสม	การใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน
เนื้อดินที่ลักษณะร่วนปนทรายและทรายปนร่วนมีจุดสีแดงปนเหลืองการระบายน้ำเร็วความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	ชุดดิน ร้อยเอ็ด	ม.2 บ. สระ ม.1 บ. คันธาร์ ม.3 บ. หนองขอน ม.6 บ.คันธาร์พัฒนา ม.7 บ. โนนเมือง ม.9 บ. ดอนคู	เหมาะกับการทำนา	ทำนา
ดินร่วนปนทรายมีสีน้ำตาลปนเทาหรือสีน้ำตาลเข้มความอุดมสมบูรณ์ต่ำ	ชุดดิน โคราช	ม.7 บ. โนนเมือง ม.6 บ.คันธาร์พัฒนา ม.2 บ.สระ ม.4 บ. สัมปหล่อ ม.5 บ. โนน	เหมาะแก่การปลูกพืชไร่และไม้ผล	ทำนา, มะม่วง มะพร้าว

กลุ่มชุดดิน

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ชุดดินร่อนเอ็ด
- ชุดดินโคราช
- ชุดดินโรนทิลัย
- ชุดดินกำแหงแสน
- ชุดดินปากช่อง
- ชุดดินท่ายาง
- ชุดดินราชบุรี
- ชุดดินหางดง
- ชุดดินสิงห์บุรี

สาธารณูปโภค

ประปา ตำบลคันธารราษฎร์มีประปาใช้ครบทุกหมู่บ้านได้แยกเป็นดังนี้

☒ ใช้น้ำผิวดิน (หนองน้ำ) มีหมู่ 1,2,3,4 และ 9 มีน้ำเพียงพอตลอดปี แต่น้ำยังไม่สะอาดนัก

☒ ใช้น้ำใต้ดินมีหมู่ที่ 5,6,7,8,10 ในส่วนของหมู่ที่ 6 ปริมาณยังไม่เพียงพอ ประปาของหมู่ที่ 8 น้ำสามารถดื่มได้ (ข้อมูลจากกรมอนามัย)

☒ ไฟฟ้ามีการใช้ไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้านแต่เกษตรกรมีความต้องการนำไฟฟ้าไปใช้ในการเกษตรมากขึ้น

ไฟฟ้า

มีการใช้ไฟฟ้าครบทุกหมู่บ้านแต่เกษตรกรมีความต้องการนำไฟฟ้าไปใช้ในการเกษตรมากขึ้น

โทรศัพท์

มีโทรศัพท์สาธารณะ 10 แห่ง สามารถติดต่อกันได้ทุกหมู่บ้าน

☛ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

อาคาร

◀ อาคารศูนย์ฝึกการเรียนรู้ 1 หลัง ตั้งอยู่ ม.5

โรงสี

◀ โรงสีข้าว 15 แห่ง

☛ ภัยธรรมชาติ

◀ ฝนแล้ง ในปีใดที่ฝนทิ้งช่วงในฤดูฝนจะทำให้แห้งแล้งในทุกหมู่บ้านเพราะยังขาดน้ำเพื่อการเกษตร

◀ น้ำท่วม ถ้ามีฝนตกติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันจะทำให้น้ำท่วมพื้นที่การเกษตรและทำให้ข้าวที่ปักดำไว้เสียหาย ส่วนด้านอื่นจะกระทบน้อยมาก

1.2 ข้อมูลชีวภาพ

◀ การปลูกพืช

พืชต่าง ๆ ที่ปลูกในเขตพื้นที่ตำบลคันธารราษฎร์ ได้แก่ ข้าว ไม้ผลและพืชผักต่าง

ตารางที่ 5 แสดงการปลูกพืช, พันธุ์พืช และพื้นที่ปลูกพืชที่สำคัญ

ที่	ชนิดพืช	ชื่อพันธุ์	พื้นที่ปลูก (ไร่)	แหล่งปลูก	หมายเหตุ
1	ข้าว	กข.6 , กข.15 และ ขว มะลิ 105	9,992	ทุกหมู่บ้าน	-
2	หม่อน	ปร.60 และหม่อนน้อย		ม. 1	
3	ไม้ผล มะม่วง	เขียวเสวยแก้ว , อกร่อง น้ำดอกไม้ , โชคอนันต์	40	ทุกหมู่บ้าน	} ปลูกเป็นไร่นา สวนผสมและ ตามสวนหลัง บ้าน
	กล้วย	น้ำว่า	31		
	ไม้ผลอื่น ๆ	-	11		
	พืชผักต่าง ๆ	-	4		
4	พืชผักต่าง ๆ	-	3	ทุกหมู่บ้าน	
5	เห็ดฟาง	-		ทุกหมู่บ้าน	

▶ การเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 6 แสดงการเลี้ยงสัตว์, พันธุ์สัตว์

ที่	ชนิดสัตว์	ชื่อพันธุ์	จำนวน (ตัว)	สถานที่เลี้ยง	หมายเหตุ
1	โคเนื้อ	พื้นเมืองและลูกผสม อเมริกันบราห์มัน	682	ทุกหมู่บ้าน	
2	โคนม	แบล็ค + ไวท์			
3	กระบือ	พันธุ์พื้นเมือง	17	ม.6	
4	สุกร	ลูกผสมสามสายเลือด	347	ทุกหมู่บ้าน	
5	ไก่	พันธุ์พื้นเมือง	347	ทุกหมู่บ้าน	
6	เป็ดไข่	กากีแคมเบล	7,524	ทุกหมู่บ้าน	
			530	ทุกหมู่บ้าน	

--	--	--	--	--	--

การใช้ที่ดิน

พื้นที่ตำบลคันธารราษฎร์ส่วนใหญ่ใช้ในการทำนาและไม่ผลบ้างบางพื้นที่
(ตามตารางที่ 5)

➤ ระบบการผลิต

ตารางที่ 7 แสดงระบบการผลิตพืช – สัตว์

ชนิดพืชการผลิต	วิธีการผลิต	ระยะเวลา	การใช้แรงงาน	หมายเหตุ
ข้าว	นาดำ , นาหว่านข้าวแห้ง	กค. – พย.	- แรงงานในครัวเรือน - จ้างแรงงาน	
พืชผัก	ปลูกตามหลังบ้านและหัวไร่ ปลายนาเพื่อบริโภคเป็นส่วน ใหญ่	ตลอดปี	- แรงงานในครัวเรือน	
	ปลูกตามหลังบ้านและหัวไร่ ปลายนา , ไร่นาสวนผสม	ตลอดปี	- แรงงานในครัวเรือน	
เห็ดฟาง	เพาะหลังนาแบบกองเตี้ยใช้กาก มันสำปะหลัง	มค – เมย.	- แรงงานในครัวเรือน	
โค – กระบือ	เลี้ยงเพื่อใช้แรงงานและจำหน่าย โดยอาศัยหญ้าจากธรรมชาติ	ตลอดปี	- แรงงานในครัวเรือน	
สุกร	เลี้ยงเพื่อผลิตลูกและขุนจำหน่าย โดยใช้รำผสมหัวอาหาร	ตลอดปี	- แรงงานในครัวเรือน	
สัตว์ปีก	เลี้ยงเพื่อบริโภคและจำหน่ายใน ครัวเรือน	ตลอดปี	- แรงงานในครัวเรือน	
หม่อนไหม	ปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมพันธุ์ พื้นเมืองเพื่อทอผ้าและขายเส้น ไหม	ตลอดปี	- แรงงานในครัวเรือน	

➤ ปฏิทินกิจกรรมในการดูแลปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 8 แสดงปฏิทินการดูแลและปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์และหัตถกรรม

กิจกรรม	ช่วงเวลา												
	มค	กพ	มีค	เมย	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค	
1. ทำนา / ปลูกข้าว					เตรียมดิน/ตกลำ/ปักดำ/ใส่ปุ๋ย						เก็บเกี่ยว		
2. พืชผักต่าง ๆ					ตามช่วงฤดูตลอดปี								
3. ไม้ผล					เตรียมดิน/ปลูก/ดูแลรักษา ตลอดปี								
4. เห็ดฟาง	เพาะ/ดูแลรักษา/เก็บ ผลผลิต							เพาะ/ดูแล/เก็บ ผลผลิต					
5. หม่อน – ไหม				ตลอดปีช่วงว่างจากทำนา									
6. สุนัข	ตลอดปี												
7. สัตว์ปีก	ตลอดปี												
8. โค – กระบือ	ตลอดปี												
9. ทอผ้าไหม			ตลอดปีช่วงว่างจากทำนา										

ข้อมูลการผลิต	ข้าว	หม่อน	ไหม	พืช ผัก	ไม้ ผล	เห็ด ฟาง	โค - กระบือ	สุกร	สัตว์ ปีก	ปลา
7. การเก็บเกี่ยว -ระยะเวลา เหมาะสม	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
8. การผลิต - จำหน่าย - บริโภคเอง	/	-	/	/	-	/	/	/	/	/
	/	-	-	/	/	-	-	-	/	/

➤ ปริมาณผลผลิต

ตารางที่ 10 แสดงปริมาณผลผลิตจากพืชและสัตว์

ชนิดพืช	พื้นที่ / จำนวน	ผลผลิตเฉลี่ย	ผลผลิตรวม	หมายเหตุ
1. ข้าว	9,992 ไร่	410 กก./ไร่	4,096,720 กก/ปี	รวมพืชผักทุกชนิด รวมไม้ผลทุกชนิด
2. หม่อน	89 ไร่	1,500 กก/ไร่	133,500 กก/ปี	
3. พืชผัก	77 ไร่	600 กก/ไร่	46,200 กก/ปี	
4. ไม้ผล	95 ไร่	1,200 กก/ไร่	114,000 กก/ปี	
5. เห็ดฟาง	9 ไร่	1,100 กก/ไร่	9,900 กก/ปี	
6. ไหม	102 ราย	6 กก./ปี	612 กก/ปี	ปลูกในปี 2554
7. สัตว์ปีก	8,054 ตัว	1 กก/ตัว	8,054 กก/ปี	
8. สุกร	289 ตัว	100 กก/ตัว	28,900 กก/ปี	
9. โคเนื้อ	682 ตัว	-	682 ตัว	
10. โคนม	17 ตัว	102กก/วัน	30,600 กก/ปี	
11. กระบือ	347 ตัว	-	347 ตัว	
12. ปลา	392 บ่อ	250 กก./บ่อ	98,000 กก/ปี	

ตารางที่ 11 แสดงปริมาณการผลิตข้าวรายหมู่บ้าน

หมู่ที่	พื้นที่	ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	หมายเหตุ
1. คันธาร์	1,113	410	456.33	
2. สระ	595	415	246.925	
3. นองซอน	925	410	379.250	
4. สัมปหล่อ	461	400	184.400	
5. โนน	817	386	315.362	
6. คันธาร์พัฒนา	630	380	239.400	
7. โนนเมือง	465	390	181.350	
8. โคกก่อง	1,516	380	576.080	
9. คอนคู	1,717	410	703.970	
10. โพนงาม	1,292	380	490.960	
11. สระนคร	461	415	191.315	
รวม	9,992	437.6	4,372.499	

ที่มา : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์ (ปี 2562)

➤ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ตำบลคันธารราษฎร์มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่ที่บ้านคอนคู หมู่ที่ 9

1.3 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

➤ ขนาดถือครองที่ดินและสิทธิในที่ดินทำกิน

จะแสดงในตารางที่ 3 หน้าที่ 5

➤ จำนวนแรงงาน

- แรงงานในภาคเกษตรตำบลคันธารราษฎร์ส่วนจะเป็นแรงงานหัวหน้าครัวเรือน และแม่บ้านส่วนแรงงานวัยหนุ่มจะไปทำงานต่างถิ่นจะเหลือก็เป็นส่วนน้อยเฉลี่ย 1.6 คน / ครัวเรือน
- แรงงานเกษตรกร / รับจ้าง เมื่อเกษตรกรที่ว่างจากงานในครอบครัวจะไปรับจ้างจากเกษตรกรรายอื่นการเกษตรในตำบลคันธารราษฎร์ เช่น ทำนา จะจ้างแรงงานเพิ่ม
- เฉลี่ย 100 – 120 คน / ครัวเรือน / ปี

➤ รายได้รายจ่ายของครัวเรือนในภาคเกษตร

ตารางที่ 12 แสดงรายได้ – รายจ่ายต่อครัวเรือนต่อปี

ที่มาของรายได้ รายจ่าย	จำนวนครัวเรือนที่มี รายได้	รายได้ / ไร่ (บาท)	รายจ่าย / ไร่ (บาท)	รายได้สุทธิ / ไร่ (บาท)
ในภาคเกษตร				
ข้าว	809	205	1,735	315
หม่อน	94	6,000	3,770	2230
โคเนื้อ	306	12,000 / ตัว	8,500 / ตัว	3,500 / ตัว
กระบือ	171	13,000 / ตัว	10,500 / ตัว	2,500 / ตัว

➤ เป้าหมายของการทำฟาร์ม

เป้าหมายการทำการเกษตรของตำบลคันธารราษฎร์มีลักษณะแตกต่างกันตามกิจกรรมดังนี้

1. ข้าวจะผลิตใช้เพื่อบริโภคเป็นหลักที่เหลือจากบริโภคแล้วค่อยจำหน่าย
2. หม่อนไหมผลิตเพื่อนุ่งห่มและขายเป็นบางส่วน
3. พืชผักผลิตเพื่อบริโภค
4. ไม้ผลผลิตเพื่อบริโภค
5. สัตว์ปีกผลิตเพื่อบริโภคและขายบางส่วน
6. สัตว์ใหญ่ผลิตเพื่อจำหน่าย

สรุปเป้าหมายการทำฟาร์มส่วนใหญ่เพื่อยังชีพและขายในส่วนที่เกิน

➤ เทคนิคและวิธีการผลิต

แสดงในตารางที่ 11 หน้าที่ 17

➤ **สัตว์ในงานเครื่องจักรการเกษตรและปัจจัยการผลิต**

ตารางที่ 13 แสดงสัตว์ใช้งานเครื่องจักรการเกษตร

หมู่ที่	กระบือ (ตัว)	รถไถเดินตาม (คัน)	เครื่องนวดข้าว (เครื่อง)	รถแทรกเตอร์ด้อยาง (คัน)	โรงสีข้าว	หมายเหตุ
1	21	12	-	-	1	
2	23	18	2	-	3	
3	24	9	-	-	-	
4	28	16	-	-	-	
5	44	17	1	-	1	
6	46	19	1	1	1	
7	51	14	-	1	1	
8	43	15	1	-	1	
9	24	13	1	-	-	
10	43	12	-	-	-	
11	23	18	2	-	3	
รวม	370	163	8	2	11	

ที่มา : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลกันทรารมย์ (ปี 2562)

➤ **ผลผลิตเฉลี่ยราคาต้นทุนการผลิต**

ผลผลิตเฉลี่ยและต้นทุนการผลิตจะแสดงในตารางที่ 12 หน้า 18 และ ตารางที่ 13 หน้า 19 ส่วนราคาผลผลิตจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ตลาดของประเทศ

➤ **การรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในตำบล**

กลุ่มเกษตรกรทำนา เป็นกลุ่มที่เข้มแข็งมีสมาชิก 201 ราย ได้ดำเนินการจัดหาปัจจัยการผลิตเช่น ปุ๋ยเคมี ไร่บริการแก่สมาชิก และเกษตรกรทั่วไปมีกลุ่มย่อยต่าง ๆ ภายใต้กลุ่มดังนี้

- กองทุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
- กองทุนศูนย์ผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- กองทุนธนาคารข้าว

นอกจากนี้ทางกลุ่มเกษตรกรยังได้เชื่อมโยงเครือข่ายกับตำบลใกล้เคียงอีก 5 ตำบล

เพื่อร่วมกันดำเนินธุรกิจการเกษตรต่าง ๆ

กลุ่มแม่บ้าน มีการรวมกลุ่มทุกหมู่บ้าน ทำกิจกรรมในการทอผ้าไหม , ผ้าฝ้าย มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จะทำกิจกรรมหลังจากว่างจากฤดูทำนาเรื่องการตลาดยังเป็นปัญหาภายในกลุ่ม

กลุ่มเยาวชน มีการรวมกลุ่มเยาวชนทุกหมู่บ้านจะมีกิจกรรมในด้านกีฬา และได้รับเงินสนับสนุนจาก อบต. ให้ดำเนินการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นรายหมู่บ้าน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการรวมกลุ่มกันภายในหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่มีเงินหมุนเวียนมากที่สุดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการให้สมาชิกกู้ยืมไปทำกิจกรรมต่าง ๆ

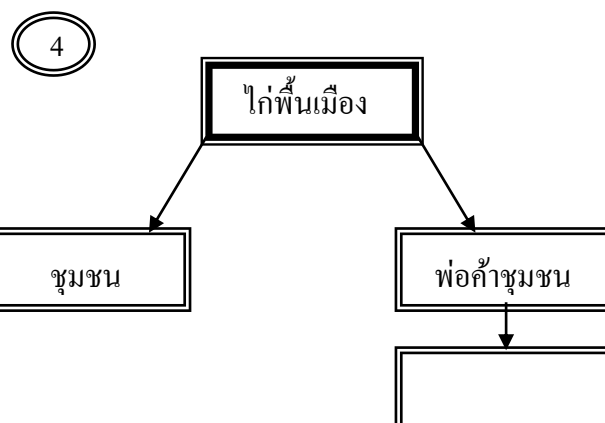
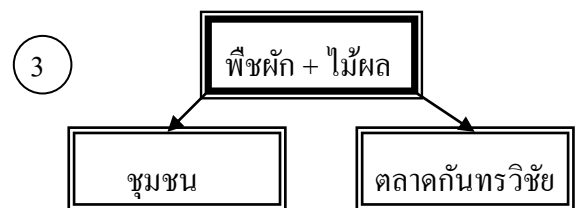
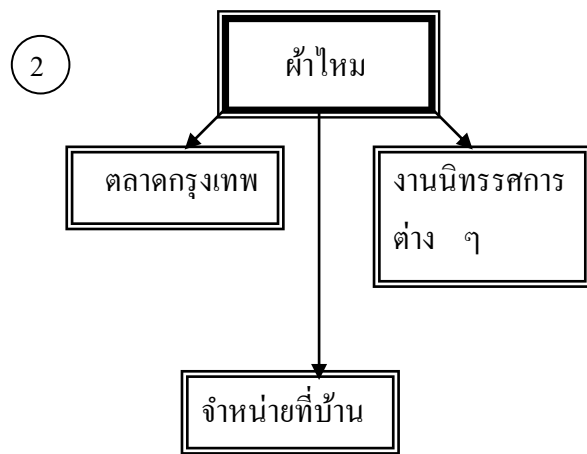
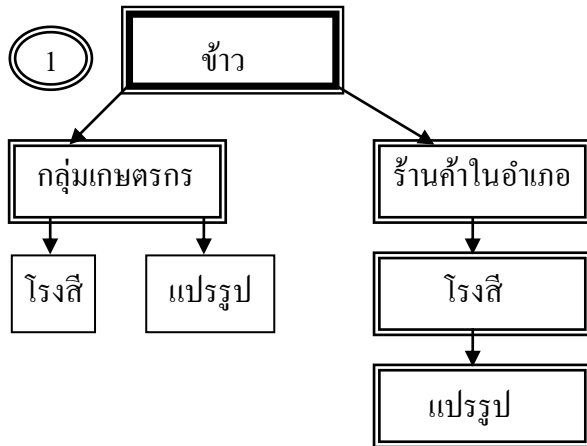
➤ **แหล่งสินเชื่อเพื่อการผลิต**

ตารางที่ 14 แสดงแหล่งสินเชื่อและภาวะหนี้สิน

แหล่งสินเชื่อ	จำนวนเป็นหนี้ (ครัวเรือน)	ร้อยละ ของครัวเรือนเกษตรกร	เฉลี่ย / ครัวเรือน (บาท)
1. ชกส. / สหกรณ์ การเกษตร	721	89.12	25,500
2. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต	370	45.73	9,500
3. เพื่อนบ้าน / ญาติ	58	7.16	6,720

หมายเหตุ บางครอบครัวจะเป็นหนี้อยู่หลายแหล่ง

➡ ข้อมูลด้านการตลาด

ตลาดกรุงเทพ

➤ กองทุนหมู่บ้านและผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 15 แสดงข้อมูลกองทุนต่าง ๆ ดังนี้

ที่	ชื่อกองทุน	สถานที่ตั้ง	สมาชิก	เงินกองทุน	ผลการดำเนินงาน
1	กองทุนหมู่บ้านและ หนึ่งล้านบาท	ทุกหมู่	-	11 ล้าน	ได้ให้สมาชิกกู้ยืมร้อยละ 6 บาท / ปี
2	กองทุนศูนย์สาธิต การตลาด	ทุกหมู่	-	-	จัดหาสินค้าต่าง ๆ จำหน่ายให้สมาชิก
3	กองทุนส่งเสริมและ ผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน	ม.9	25	49,951	ขยายพันธุ์ข้าวให้เกษตรกร ทั่วไปได้ 2,000 ไร่

1.4 ข้อมูลด้านสังคม

➤ ประวัติความเป็นมาของสมาชิกในชุมชนและรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

ตำบลคันธารราษฎร์แยกจากตำบลขามเต่าเมื่อปี 2538 เดิมสมาชิกในชุมชนอพยพมาจาก จังหวัดอุบลราชธานี , สุรินทร์ และร้อยเอ็ด เมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามสภาพพื้นที่

การตั้งถิ่นฐานจะรวมกันเป็นกระจุกในหมู่บ้านและมีพื้นที่ทำการเกษตรรอบ ๆ หมู่บ้าน

➤ ขนบธรรมเนียมประเพณี , พิธีกรรม , อิทธิพลทางความคิด

ประเพณีดั้งเดิมที่สำคัญ คือ การทำบุญตามเทศกาลเดือนต่าง ๆ ซึ่งเรียกว่าฮีตสิบสอง
ครองสิบสี่การบายสีสู่ขวัญการแห่นางแมวขอฝน , การมีตาแฮกที่นา , การเรกนาขวัญ การสู่ขวัญข้าว

➤ ศาสนาสิ่งยึดเหนี่ยวและข้อห้ามต่าง ๆ

➤ ศาสนา นับถือศาสนาพุทธทุกคร้วเรือน โดยมีวัดคู่บ้านคู่เมืองคือวัดพุทธมงคล
(วัดพระยืน) หมู่ที่ 2 บ้านสระ

➤ สิ่งยึดเหนี่ยว พระพุทธรูปยืนสมัยทวารวดี ตั้งอยู่วัดพุทธมงคล(วัดพระยืน)
หมู่ที่ 2 บ้านสระ

ข้อห้ามต่าง ๆ มีดังนี้

- ห้ามทำนาก่อนมีบุญเลี้ยงบ้าน
- ห้ามดักข้าวจากขุ้งในวันพระ
- ห้ามดักข้าวจากขุ้งในวันมีคนตายในหมู่บ้าน

- ห้ามฆ่าโค – กระบือ ในบริเวณหมู่บ้าน
- ห้ามยิงปืนในบ้าน
- ห้ามเลี้ยงไก่แจ้ขาวไว้ในบ้าน
- ห้ามสร้างบ้านค่อมต่อไม้และบ่อน้ำ
- ห้ามนอนหันศีรษะไปด้านตะวันตก
- ห้ามทำบันไดบ้านหันหน้าไปทิศตะวันตก

➤ การศึกษา

ประชาชนส่วนใหญ่จะอ่านออกเขียนได้ยกเว้นคนเฒ่าคนแก่ที่มีอายุมาก ๆ ประมาณ 80 ปี ขึ้นไป ปัจจุบันตำบลคันธารราษฎร์จะมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง อยู่ที่บ้านคันธารราษฎร์ หมู่ที่ 2 คนที่จบการศึกษาภาคบังคับที่ได้ศึกษาต่อ มีประมาณร้อยละ 65 และประมาณร้อยละ 14 ที่ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

➤ ผู้นำ

♣ ผู้นำด้านปกครอง

1. นางศิรินทิพย์	ศรีจันทร์	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 1
2. นางลาภินี	ครพลก่อม	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 2
3. นายอุทัย	ศรีรักษา	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 3
4. นายวันชัย	จันทร์เสีมา	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 4
5. นายศุภกรานต์	ประจะนัง	กำนัน	หมู่ที่ 5
6. นายกิตติ	แก้วสียา	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 6
7. นายบุญญ์ติ	พลสุวรรณ	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 7
8. นายสุพรรณ	วงษ์ฝักเบี้ย	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 8
9. นายรงค์ศักดิ์	เพ็ชธานี	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 9
10. นายทองสุนย์	เจียงคำ	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 10
11. นายสัมฤทธิ์	เหล่าตัน	ผู้ใหญ่บ้าน	หมู่ที่ 11

♣ ผู้นำด้านบริหาร

นายต่อสกุล เกียรติเจริญ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลรักษาราชการแทนปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบลคันธารราษฎร์

♣ ผู้นำตามธรรมชาติ

ผู้นำด้านความเชื่อจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ที่ชาวบ้านนับถือ

1. นายวีระ เนื่องคันธีร์ ม. 2
2. นายวันชัย จันทร์เสีมา ม. 4

3. นายสมหมาย สีหاناทั้ง ม. 2
4. นายบรรยาย ไชยสงโท ม. 5

♠ ผู้นำด้านศาสนา

1. เจ้าอาวาสวัดพุทธมงคล(วัดพระยืน) ม. 2
2. นายวีระ เนืองคันธีร์ ไวยาวัจกรวัดพุทธมงคล ม.2
3. นายสมาน อรรถเศรษฐัง ไวยาวัจกรวัดพุทธมงคล ม. 2
4. นายบรรยาย ไชยสงโท ไวยาวัจกรวัดบ้านโนน ม. 5
5. นายวันชัย ชันทะสีมา ไวยาวัจกรวัดบ้านหนองขอน ม. 4

บทที่ 2

การวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรของตำบลคันธารราษฎร์

2.1 ปัญหาของชุมชน

ปัญหาต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดเวทีชาวบ้านทุกหมู่บ้านพอสรุปเป็นด้านต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญดังนี้

ตารางที่ 16 แสดงปัญหาของชุมชน

กายภาพ	ชีวภาพ	เศรษฐกิจ	สังคม
1. แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	1. พันธุ์ข้าวที่ดีไม่เพียงพอ	1. ขาดอาชีพเสริม	1. ภาวะหนี้สินมาก
2. ถนนคันดินเพื่อการเกษตร	2. ผลผลิตตกต่ำ	2. เงินทุนไม่เพียงพอ	2. การรวมกลุ่มการผลิตยังมีน้อย
3. การบุกกรุกป่าสาธารณะ	3. โรคแมลงศัตรูข้าวระบาด	3. ราคาผลผลิตไม่คงที่	3. การบริการด้านสาธารณสุขมีขั้นตอนมาก
4. พื้นที่การเกษตรลาดเอียง	4. แหล่งพันธุ์สัตว์ที่คมีน้อย	4. ต้นทุนในการเกษตรสูง	4. ขาดความรู้ด้านการจัดการการบริหารในอาชีพ
5. การคมนาคมไม่สะดวก		5. การอพยพแรงงาน	5. การศึกษาของเด็กวัยก่อนเกณฑ์
6. ไฟฟ้าสาธารณะไม่เพียงพอ		6. ขาดความรู้ด้านการตลาด	6. ขาดเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม
7. โทรศัพท์สาธารณะมีน้อย		7. ที่ดินทำกินยังไม่มีกรรมสิทธิ์	
8. ภัยธรรมชาติ			

ตารางที่ 17 ลำดับความสำคัญของปัญหาชุมชน

ลำดับที่ ความสำคัญ	ปัญหา	ผลกระทบ (ครัวเรือน)	การแก้ไขปัญหา	
			แก้ปัญหาเองได้	ต้องได้รับความช่วยเหลือ
1	แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ	809	/	/
2	ดินเสื่อมคุณภาพ	809	-	/
3	ราคาผลผลิตการเกษตรไม่คงที่	809	-	/
4	ต้นทุนการผลิตการเกษตรสูง	809	/	-
5	ขาดอาชีพเสริม	648	/	-
6	ภาวะหนี้สินมาก	731	/	/
7	การรวมกลุ่มการผลิตมีน้อย	809	-	/
8	ผลผลิตตกต่ำ	809	/	-
9	การอพยพแรงงาน	420	/	-
10	ขาดความรู้ด้านการตลาด	809	/	/

2.2 ศักยภาพของชุมชน

➤ คน

☛ ผู้นำ มีความรู้ความสามารถเสียสละรับผิดชอบและมีความโปร่งใสในการทำงาน

☛ ชาวบ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

➤ ทรัพยากร

♣ แหล่งน้ำ

1.1 ลำห้วยมีอยู่ 4 สาย ถ้ามีการขุดลอกและทำฝายกั้นน้ำเป็นระยะจะสามารถเก็บน้ำไว้ใช้ในบริเวณรอบข้างได้ในฤดูแล้ง

1.2 หนองน้ำสาธารณะมีการใช้ประโยชน์ทั้งประปาและปลูกพืชเลี้ยงสัตว์

♣ ดิน ส่วนมากเป็นดินร่วนปนทรายสามารถปรับปรุงบำรุงดินให้ดีขึ้นได้โดยการไถกลบตอซังและหว่านพืชตระกูลถั่วเพื่อทำปุ๋ยพืชสด ส่วนที่ดอนสามารถทำสวนไม้ผลและทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ได้ดี

♣ ป่าทำเลสาธารณะ แม้ว่าป่าจะถูกทำลายเหลือไม่มากแต่ก็ยังรักษาไว้เพื่อเป็นแหล่งอาหารและทำเลเลี้ยงสัตว์

➤ กลุ่มองค์กร / กองทุน

1. กลุ่มเกษตรกรทำนาคันธารราษฎร์เป็นกลุ่มที่เข้มแข็งมีการดำเนินธุรกิจหลายอย่าง เช่น การรับซื้อข้าวเปลือก , การจัดหาปุ๋ยเคมีบริการสมาชิก
2. กลุ่มแม่บ้านดำเนินกิจกรรมทอผ้าไหมฝีมือนิยมมีความละเอียด
3. กองทุนด้านการเกษตรมี 3 กองทุน
4. กองทุนเงินล้าน
5. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคันธารราษฎร์
  - ทุกครัวเรือนสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาคันธารราษฎร์ เมื่อมีการรวมกันทั้งตำบล กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มก็ขยายขึ้นได้
  - การปรับปรุงบำรุงดินที่เสื่อมคุณภาพให้กลับคืนสภาพที่อุดมสมบูรณ์ โดยการใช้ปุ๋ยพืชสด , ปุ๋ยคอก , ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยชีวภาพ
  - ลดต้นทุนการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องใช้ปัจจัยการผลิต
  - สามารถเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นจนทำให้มีผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการผลิตอย่างดี

สังเคราะห์ข้อมูล

➤ ประวัติการประกอบอาชีพของชุมชน

การประกอบอาชีพของชุมชนในอดีตจะประกอบอาชีพการทำนาเป็นรองลงมาเป็นการเลี้ยงสัตว์และพืชผักไม้ผลและปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยใช้แรงงานภายในครอบครัว ใช้แรงงานสัตว์ การใช้สารเคมีต่าง ๆ ไม่มี เป็นการผลิตโดยอาศัยปัจจัยที่มีอยู่ภายในครอบครัว และอาศัยธรรมชาติพื้นที่ การเกษตรจะมากเนื่องจากเป็นครอบครัวใหญ่จะไม่แบ่งแยกกันเวลาในการผลิต เช่น การผลิตข้าว จะใช้เวลาในการปักดำ 1-2 เดือน เก็บเกี่ยวประมาณ 1 เดือน ไม่มีการจ้างแรงงานแต่มีการลงแขกเพื่อพบปะสนทนาและสันทนากการเพื่อผ่อนคลายความเครียด ฉะนั้นต้นทุนในการผลิตจึงต่ำ

ปัจจุบันการประกอบอาชีพหลักก็ยังคงเป็นการทำนา รองลงมาเป็นการเลี้ยงสัตว์การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การปลูกไม้ผล และการปลูกพืชผักบ้างในบางราย จุดประสงค์ของการผลิตส่วนใหญ่จะเน้นเพื่อจำหน่าย และแบ่งไว้บริโภคมีการจ้างแรงงานการใช้เครื่องจักรกล และใช้สารเคมีต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยเคมี ปัจจัยการผลิตส่วนมากจะมาจากภายนอกจะใช้เวลาในการผลิตน้อย เนื่องจากมีการจ้างแรงงาน ฉะนั้นต้นทุนในการผลิตจึงสูง

๔) ลักษณะการผลิต , เทคนิค , ระบบ

ตารางที่ 18 สภาพการผลิตทางการเกษตรด้านพืช

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	ความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของชุมชน	
			เพื่อการบริโภค	เพื่อจำหน่าย
ข้าว	9,992	396.1	30%	70%
ไม้ผล	528	-	95%	5%
พืชผัก	2	-	80%	20%
เห็ดฟาง	1	-	-	100%

ตารางที่ 19 ด้านปศุสัตว์และประมง

ชนิด	จำนวนครัวเรือน ที่เลี้ยง	จำนวน (ตัว/ปอ)	ความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของชุมชน	
			เพื่อการบริโภค	เพื่อจำหน่าย
โคเนื้อ	306	682	-	100%
กระบือ	171	347	-	100%
โคนม	1	17	-	100%
สุกร	88	289	-	100%
ไก่พื้นเมือง	330	7,524	70%	30%
เป็ด	56	530	50%	50%
ปลานิล,ตะเพียน	381	392	75%	25%

ตารางที่ 20 แสดงการผลิตพืช – สัตว์ ในอดีตและปัจจุบัน

ชนิด	ข้อมูลการผลิต	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
------	---------------	------	----------	----------

ข้าว	เตรียมพื้นที่	- ใช้แรงงานสัตว์ 100 %	- ใช้แรงงานสัตว์ 5 % - ใช้เครื่องจักรกล 95 %	
	พันธุ์	- พันธุ์พืชเมือง 100 %	- พันธุ์ส่งเสริม 100 %	
	แหล่งพันธุ์	- ผลิตพันธุ์เอง 100 %	- จากทางราชการ 30 % - ผลิตเอง 70 %	
	การใช้ปุ๋ย	- ใช้ปุ๋ยคอก 30 % - ไม่ใช้ปุ๋ย 70 %	- ใช้ปุ๋ยเคมี 100 %	
	การใช้สารเคมี	- ไม่ใช้ 100 %	- ใช้ในส่วนที่มีปัญหา	
	แรงงาน	- ใช้แรงงานใน ครอบครัว และลงแขก 100 %	- จ้างแรงงาน 80 % - ใช้แรงงานใน ครอบครัว 20 %	

ชนิด	ข้อมูลการผลิต	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
ข้าว	ระยะเวลาการผลิต	- ปักดำ 1-2 เดือน - เก็บเกี่ยว 1 เดือน	- ปักดำ 3-5 วัน - เก็บเกี่ยว 3-7 วัน	
	วัตถุประสงค์การผลิต	- บริโภค 70 % - จำหน่าย 30 %	- บริโภค 30 % - จำหน่าย 70 %	
โค-กระบือ	พันธุ์	- พันธุ์พืชเมือง 100 %	- พันธุ์พืชเมือง 70 % - พันธุ์ส่งเสริม 30 %	
	อาหาร	- จากธรรมชาติ 100 %	- จากธรรมชาติ 80 % - ปลูหญ้า 20 %	
	วัตถุประสงค์การผลิต	- ใช้แรงงาน 80 % - จำหน่าย 20 %	- ใช้แรงงาน 5 % - จำหน่าย 95 %	

พืชผัก	เตรียมพื้นที่	- ใช้แรงงานสัตว์ 80 % - แรงงานคน 20 %	- ใช้เครื่องจักรกล 80 % - แรงงานคน 20 %	
	การขยายพันธุ์	- เก็บพันธุ์เอง 100 %	- เก็บพันธุ์เอง 10 % - ซื้อจากแหล่งพันธุ์ 80 %	
	การใช้ปุ๋ย	- ใช้ปุ๋ยคอก 100 %	- ใช้ปุ๋ยคอก 50 % - ปุ๋ยเคมี 50 %	
	การใช้สารเคมี	- ไม่ใช่ 100 %	- ใช้สารเคมี 80 % - ใช้สมุนไพร 20 %	
	วัตถุประสงค์การผลิต	- บริโภคในครัวเรือน และแบ่งญาติพี่น้อง 100 %	- บริโภคในครัวเรือน 80 % - จำหน่าย 20 %	
หม่อนไหม	พันธุ์	- พันธุ์เมือง 100 %	- พันธุ์ส่งเสริม 70 % - พันธุ์พื้นเมือง 30 %	
	ห้องเลี้ยงไหม	- ไม่มี 100 %	- ไม่มี 20 % - ห้องแบบประหยัด (ผ้าถุงเขียว) 80 %	
	การสาวไหม	- ใช้มือ 100 %	- ใช้มือ 100 %	
	วัตถุประสงค์การเลี้ยง	- ทอผ้า 100 %	- ทอผ้า 50 % - ขายเส้นไหม 50 %	

ชนิด	ข้อมูลการผลิต	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
ไม้ผล	การเตรียมหลุม	- ไม่มีการเตรียมหลุม	- ถูกหลักวิชาการ 30 % - ไม่เตรียมหลุม 70 %	
	พันธุ์	- พันธุ์พื้นเมือง 100 %	- ใช้พันธุ์ส่งเสริม 100 %	
	การขยายพันธุ์	- เพาะเมล็ด 100 %	- เพาะเมล็ด 30 % - ตอน , ทาบกิ่ง , ปักชำ 70 %	
	การใช้ปุ๋ย	ใช้ปุ๋ยคอก 100 %	- ใช้ปุ๋ยคอก , ปุ๋ยเคมี 100 %	
	การใช้สารเคมีป้องกันกำจัด โรคแมลง	- ไม่ใช่ 100 %	- ไม่ใช่ 90 % - ใช้ 10 %	

	ลักษณะการปลูก	- ปลูกไม่เป็นแถวเป็น แนวรอบครัวละ 3 – 5 ต้น	- ปลูกเป็นแปลง 5 % - ปลูกรอบครัวละ 3 – 5 ต้น 95 %	
	วัตถุประสงค์การผลิต	- เพื่อบริโภค 100 %	- เพื่อบริโภค 95 % - เพื่อจำหน่าย 5 %	
ไก่	พันธุ์	- พันธุ์พื้นเมือง 100 %	- พันธุ์พื้นเมือง 80 % - ลูกผสม 20 %	
	การให้อาหาร	- ใช้เศษอาหารจาก ครัวเรือน	- ใช้ปลายข้าวจากโรงสี ข้าวในท้องถิ่น 80 % - ใช้อาหารผสมจาก โรงงาน 20 %	
	ลักษณะคอก	- ใต้ทุนบ้านหรือไต้ยั้ง ฉางข้าว 100 %	- สร้างคอกเป็นเอกเทศ 40 % - สร้างคอกไต้ยั้งฉาง ข้าว 60 %	

	ข้อมูลการผลิต	อดีต	ปัจจุบัน	หมายเหตุ
ไก่	การใช้วัคซีน	- ไม่มีการให้วัคซีน	- มีการให้วัคซีนแต่ไม่ ครบ 100 %	
	วัตถุประสงค์การผลิต	- บริโภคในครัวเรือน 100 %	- บริโภคในครัวเรือน 70 % - จำหน่าย 30 %	

๔) ปัจจัยเงื่อนไขในการผลิต , ผลตอบแทนที่ได้

การผลิตที่จะให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มทุนและมีผลกำไรต้องมีปัจจัยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

ตารางที่ 21 แสดงปัจจัยเงื่อนไขและผลตอบแทนที่ได้

ชนิด	ปัจจัยเงื่อนไขในการผลิต	ผลตอบแทน
ข้าว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้พันธุ์ดี 2. ปรับปรุงดิน โดยไถกลบตอซังและใช้ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยชีวภาพทุกปี 3. ใช้ปุ๋ยเคมีตามระยะเวลา 4. ปลูกระยะเวลาที่เหมาะสม 5. มีแหล่งน้ำสำรองไว้ในระยะฝนทิ้งช่วง 6. เก็บเกี่ยวระยะที่เหมาะสม 	ผลผลิต 450 – 600 กก. / ไร่
หม่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้พันธุ์ดี เช่น บร.60 นม.60 และพันธุ์ 2. ปลูกรูปเป็นแถวและยกร่อง 3. ใช้ปุ๋ยคอก , ปุ๋ยหมัก , ปุ๋ยชีวภาพ 4. ใช้ปุ๋ยเคมี 15-15-15 5. ตัดแต่งทุกปีตามระยะเวลา 	ผลผลิต 2,000 – 2,500 กก. / ไร่

ชนิด	ปัจจัยเงื่อนไขในการผลิต	ผลตอบแทน
------	-------------------------	----------

ไหม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้พันธุ์จากห้องเลี้ยงไหมวัยอ่อน 2. ต้องมีห้องเลี้ยงไหม 3. ต้องทำความสะอาดอุปกรณ์ทุกชนิดหลังจากการเลี้ยงแต่ละรุ่น 4. ไม่ใช่อุปกรณ์ร่วมกับอย่างอื่น 5. ต้องมีแปลงหม่อนให้เหมาะสมกับจำนวนไหมที่เลี้ยง 6. ต้องมีการใช้สารเคมีในการป้องกันโรคของหม่อนไหม 	<ul style="list-style-type: none"> - หม่อนไหมจะไม่ใช่โรค - น้ำหนักรังไหมดี - จะได้เส้นไหมประมาณ 2 กก.ต่อแผ่น
โค - กระบือ	<ol style="list-style-type: none"> 1. คัดเลือกพันธุ์ที่มีลักษณะดี 2. การผสมพันธุ์ควรใช้พันธุ์ทางราชการและพันธุ์ที่ดีจากท้องถิ่น 3. มีแปลงหญ้าที่มีคุณภาพ 4. ต้องมีเกลือแร่เสริม 5. ให้วัคซีนและกำจัดพยาธิตามระยะเวลาที่กำหนด 6. ฤดูแล้งต้องนำฟางปรงแต่งทดแทนหญ้า 7. คอกต้องสะอาดอากาศดี 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้โค - กระบือ ที่สมบูรณ์แข็งแรงรูปร่างเหมาะสมขายได้ราคาสูง

ชนิด	ปัจจัยเงื่อนไขในการผลิต	ผลตอบแทน
------	-------------------------	----------

<p>สัตว์ปีก</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. คัดพันธุ์ดีหรือซื้อจากแหล่งพันธุ์ดี 2. ให้อาหารที่มีโปรตีนหรืออาหารผสม 3. ให้วัคซีนป้องกันโรคตามระยะเวลาที่กำหนด 4. กำจัดพยาธิภายนอกภายใน 5. อุปกรณ์รางน้ำ + อาหารต้องสะอาด 6. สร้างคอกให้เหมาะสม 	<ul style="list-style-type: none"> - จะป้องกันโรคระบาดได้ - ใช้ระยะเวลาเลี้ยงสั้น - ได้สัตว์ปีกที่มีคุณภาพ
<p>พืชผัก</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปรับปรุงบำรุงดิน 2. ซื้อเมล็ดพันธุ์จากแหล่งเชื่อถือได้ 3. น้ำต้องเพียงพอ 4. มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพและสมุนไพรป้องกันกำจัดแมลง 5. ต้องทราบปริมาณความต้องการของตลาด 6. ต้องคำนวณหาระยะเวลาที่ราคาผักในตลาดสูง 7. รวมกลุ่มการผลิต 8. ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร 15-15-15 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้บริโภคผักที่ปลอดภัยจากสารเคมี - ลดปัญหาเรื่องราคา
<p>ไม้ผล</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เตรียมหลุมให้ดี 2. ใช้พันธุ์ดีจากแหล่งเชื่อถือได้ 3. ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ + ปุ๋ยเคมีทุกปี 4. ตัดแต่งกิ่งหลังจากเก็บผลผลิต 5. รวมกลุ่มการผลิต 6. ต้องให้น้ำในฤดูแล้ง 7. ใช้สารสมุนไพรป้องกันแมลง 	<ul style="list-style-type: none"> - ผลผลิตสูง - โรคแมลงรบกวนน้อย - ถ้ารวมกลุ่มจะลดปัญหาเรื่องการตลาด

📣 กลยุทธ์ทางเลือก

ตารางที่ 22 กลยุทธ์และทางเลือก

ทางเลือก	กลยุทธ์ / กิจกรรม	ต้นทุน	ผลตอบแทน
1. ไร่นาสวนผสม ตามแนวทฤษฎี	1. จัดทำแหล่งน้ำให้เพียงพอ กับพื้นที่ 30 % 2. ปรับปรุงพื้นที่ให้ เหมาะสม 3. ปลูกพืชผัก , ไม้ผล 30 % 4. ทำนา 30 % 5. ที่อาศัย , คอกสัตว์และที่ เก็บวัสดุอุปกรณ์	<u>ปีที่ 1</u> 1. จัดทำแหล่งน้ำ 36,000 บาท 2. ปรับปรุงพื้นที่ 10,000 บาท 3. ค่าพันธุ์พืช + สัตว์ 3,000 บาท 4. ค่าแรง 3,000 บาท 5. อื่น ๆ 5,000 บาท รวม 57,000 บาท	<u>ปีที่ 1</u> จะมีรายได้จากขายข้าว , พืชผัก , ปลาและสัตว์ปีก 20,000 บาท
		<u>ปีที่ 2</u> 1. พันธุ์ผัก 300 บาท 3 พันธุ์ปลา 1,000 บาท 4 ค่าปุ๋ย 3,000 บาท 5 ค่าแรง 3,000 บาท 6 อื่น ๆ 3,000 บาท รวม 10,300 บาท	<u>ปีที่ 2</u> ขายข้าว , พืชผัก , ปลา และสัตว์ปีก 20,000 บาท
		<u>ปีที่ 3</u> จะเท่ากับปีที่ 2	<u>ปีที่ 3</u> 1. ขายข้าว , พืชผัก , ปลา และสัตว์ปีก 20,000 บาท 2. ขายไม้ผล 1,000 บาท
		<u>ปีที่ 4</u> เป็นต้นไปรายจ่ายเหมือน ปีที่ 2, 3	<u>ปีที่ 4</u> เป็นต้นไปจะมีรายได้จาก ไม้ผลเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ทางเลือก	กลยุทธ์ / กิจกรรม	ต้นทุน	ผลตอบแทน
2. การผลิตมะม่วง นอกฤดู	ปีที่ 1 1. อบรมศึกษาดูงาน 2. เตรียมพื้นที่ , เตรียมหลุม 3. จัดหาพันธุ์และปลูก 4. ดูแลรักษาและใส่ปุ๋ย 5. ตัดแต่งกิ่ง	ปีที่ 1 1. ค่าอบรมศึกษาดูงาน 2,000 บาท 2. เตรียมพื้นที่+หลุม 800 บาท 3. ค่าพันธุ์ 625 บาท 4. ค่าปุ๋ยคอก , ปุ๋ยเคมี 250 บาท 5. ค่าสารเคมี 100 บาท รวม 3,775 บาท	ปีที่ 1 -
	ปีที่ 2 1. ดูแลรักษาและใส่ปุ๋ย 2. ตัดแต่งกิ่ง	ปีที่ 2 1. ค่าปุ๋ยคอก+ปุ๋ยเคมี 250 บาท 2. ค่าสารเคมี 100 บาท รวม 350 บาท	ปีที่ 2 -
	ปีที่ 3 1. ดูแลรักษาและใส่ปุ๋ย 2. ตัดแต่งกิ่ง	ปีที่ 3 1. ค่าปุ๋ยคอก , ปุ๋ยเคมี 500 บาท 2. ค่าสารเคมี 100 บาท รวม 600 บาท	ปีที่ 3 ขายมะม่วงในฤดูปกติ 1,000 บาท
	ปีที่ 4 1. ดูแลรักษาและใส่ปุ๋ย 2. ตัดแต่งกิ่ง 3. บังคับให้ออกดอกนอกฤดู	ปีที่ 4 1. ค่าปุ๋ยคอก , ปุ๋ยเคมี 500 บาท 2. ค่าสารเคมี100 บาท 3. ค่าสารบังคับ 1,000บาท รวม 1,600 บาท	ปีที่ 4 ขายมะม่วงนอกฤดูได้ 7,500 บาท
	ปีที่ 5 เป็นต้นไปจัดการเหมือนปีที่ 4	เหมือนปีที่ 4	ปีที่ 5 ในฤดู 3,000 บาท จะมีรายได้จากมะม่วง

จะทำการบังคับให้ออกดอกปีเว้นปีและผลผลิตจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ทางเลือก	กลยุทธ์ / กิจกรรม	ต้นทุน	ผลตอบแทน
3. การผลิตข้าวคุณภาพดี	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด , ปุ๋ยคอก , ปุ๋ยชีวภาพ 2. จัดหาพันธุ์ดี 3. ปลูกระยะเวลาที่เหมาะสม 4. สำรวจแปลงนา 5. ใส่ปุ๋ยตามช่วงการเจริญเติบโต 6. เก็บเกี่ยวระยะเหมาะสม 7. จำหน่ายให้กลุ่มเกษตรกรเพื่อแปรรูปจำหน่าย 8. เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเพื่อจะได้รับการปันผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เตรียมดิน 300 บาท 2. ค่าพันธุ์ 75 บาท 3. ค่าแรง 700 บาท 4. ค่าปุ๋ยอินทรีย์(ปุ๋ยพืชสด) 250 บาท 5. ค่าปุ๋ยเคมี 200 บาท 6. ค่านวด 68 บาท 7. ค่าขนส่ง 34 บาท 8. อื่น ๆ 50 บาท รวม 1,677 บาท / ไร่	ผลผลิตต่อไร่ 500 กก. ละ 5.50 บาท รวม 2,750 บาท
4. จัดทำบ่อน้ำหรือบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร	- จัดทำบ่อน้ำหรือบ่อบาดาลเพื่อนำน้ำมาใช้ในการเกษตรช่วงขาดแคลนน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ค่าขุดบ่อ ลูกบาศก์เมตรละ 12 บาท 2. ค่าขุดเจาะบ่อบาดาลบ่อละ 7,000 บาท 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีน้ำไว้ใช้ในการเกษตรในช่วงขาดแคลนน้ำ 2. ได้ปลูกพืชผักไว้บริโภค 3. ใช้เลี้ยงสัตว์ได้
5. การหว่านปุ๋ยพืชสดเพื่อปรับปรุงดิน	หว่านเมล็ดพืชตระกูลถั่วต้นฤดูฝนในแปลงนาหรือพื้นที่ทำไร่เพื่อแก้ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพโดยจัดทำทุก ๆ ปี หลังจากปีที่ 3 แล้วอาจหว่านปีเว้นปี	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าเตรียมดิน (ไถ+คราด) 150 บาท - ค่าเมล็ดพันธุ์ 150 บาท - ค่าไถกลบ 100 บาท - รวม 400 บาท / ไร่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ - ลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงครึ่งหนึ่ง - เพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น - ในระยะอาจไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี

ทางเลือก	กลยุทธ์ / กิจกรรม	ต้นทุน	ผลตอบแทน
6. การปลูกผักสวนครัว	ปลูกผักหลาย ๆ ชนิดในบริเวณข้างบ้านเพื่อไว้บริโภค โดยไม่ใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช	<ul style="list-style-type: none"> - ค่าพันธุ์ผัก 50 บาท - ค่าปุ๋ยคอก 100 บาท - ค่าปุ๋ยเคมี 30 บาท - ค่าตาข่ายล้อม 140 บาท รวม 320 บาท	<ul style="list-style-type: none"> - ได้บริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษ - ลดรายจ่ายในครัวเรือน - เป็นการทดสอบทดลองเรียนรู้ในตัวเองเพื่อนำไปสู่การผลิตเพื่อการค้าได้

บทที่ 3

ทิศทาง/แนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

☐ แผนพัฒนาการเกษตรของตำบลคันธารราษฎร์

ตารางที่ 23 แผนพัฒนาการเกษตรของตำบลคันธารราษฎร์

ที่	แผน	โครงการ	เหตุผล	วิธีการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	แหล่งงบประมาณ	ตัวชี้วัด
1	แผนถ่ายทอดเทคโนโลยี	1. โครงการปรับปรุงบำรุงดิน - หว่านพืชตระกูลถั่วก่อนทำนา	- ดินเสื่อมคุณภาพ - ลดการใช้ปุ๋ยเคมี - เพิ่มผลผลิต	- จัดฝึกอบรม - จัดทำแปลงสาธิต	- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	อบต.	- ผลผลิตเพิ่มขึ้น - ลดต้นทุน - โครงสร้างดินดีขึ้น
		2. โครงการไร่นาสวนผสม - ปลูกไม้ผล - พืชผัก - ทำนา - เลี้ยงสัตว์ - เลี้ยงปลา	- ลดความเสี่ยงในการผลิต - ลดปัญหาการว่างงาน - กิจกรรมเกื้อกูลกัน - ทำให้ระบบนิเวศดีขึ้น	- จัดอบรม - จัดทำแปลงสาธิต - ศึกษาปฏิบัติงาน	- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	- กลุ่มเกษตรกร และเกษตรกร	- มีอาหารบริโภคเพียงพอ - มีรายได้ตลอดปี - ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์เต็มที่
		โครงการลดต้นทุนการผลิตข้าว - ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ปุ๋ยชีวภาพ - ลดการใช้ปุ๋ยเคมี - การป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน	- ลดต้นทุนการผลิต - มีวัตถุดิบในท้องถิ่น - ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม	- จัดทำแปลงสาธิต	- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	- กลุ่มเกษตรกร - อบต.	- เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติเพิ่ม - ต้นทุนลดลง - ได้กำไรเพิ่มขึ้น

ที่	แผน	โครงการ	เหตุผล	วิธีการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	แหล่งงบประมาณ	ตัวชี้วัด
2	แผนธุรกิจชุมชน	1. โครงการเพิ่มผลผลิตข้าว	-กลุ่มเกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวได้ -ในท้องถิ่นเกษตรกรมีการทำนามาก	-จัดทำแปลงสาธิต -ถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร ทำนา	- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบล คันธารราษฎร์ -สมาชิกกลุ่ม	-กองทุนศูนย์ผลิตข้าวชุมชน -อบต.	-สมาชิกจะมีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น -สมาชิกขายข้าวได้มากขึ้น -สมาชิกมีกำไรจากการขายข้าว
		2. โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	-เกษตรกรขาดเมล็ดพันธุ์ดี -มีแหล่งเงินทุนจากกองทุนศูนย์ข้าว	-จัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ -ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ -จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ดีแก่เกษตรกรที่ขาดแคลนพันธุ์ข้าว	- ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร -สมาชิกกลุ่ม	-กองทุนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน	-จำหน่ายข้าวในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ข้าว -ข้าวคุณภาพดีขึ้น -ลดปัญหาราคาข้าวตกต่ำ

	แผน	โครงการ	เหตุผล	วิธีการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	แหล่งงบประมาณ	ตัวชี้วัด
2	แผนธุรกิจชุมชน	3. โครงการจัดตั้งตลาดกลางประจำตำบล	-เพื่อให้มีศูนย์กลางในการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร	-อบต. ก่อสร้างสถานที่จำหน่ายสินค้า การเกษตร	- อบต.	- อบต.	-เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายสินค้า -มีพ่อค้ามารับซื้อในท้องถิ่น
3	แผนพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	1. โครงการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	-เกษตรกรขาดน้ำเพื่อการเกษตรในฤดูแล้งหรือในระยะเวลาสั้นที่ช่วง	-ขุดบ่อน้ำขนาด 1,500 คิว - เจาะบ่อบาดาลขนาด ๑/4 นิ้ว	-เกษตรกรเจ้าของแปลง	-กองทุนแหล่งน้ำ -ตัวเกษตรกรเอง -กองทุนหมู่บ้าน	-เกษตรกรมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรเพียงพอ
		2. โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	-เพื่อป้องกันการทำลายทรัพยากรและช่วยกันอนุรักษ์ไว้	-จัดฝึกอบรม	อบต.	อบต.	-ความสมดุลทางธรรมชาติดีขึ้น -เกษตรกรมีอาหารจากธรรมชาติมากขึ้น

ที่	แผน	โครงการ	เหตุผล	วิธีการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ	แหล่งงบประมาณ	ตัวชี้วัด
4	แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล	โครงการส่งเสริมประสิทธิภาพกลุ่มเกษตรกรทำนา	-เพื่อให้คณะกรรมการการรู้จักการบริหารงานบทบาทหน้าที่ -เพื่อให้กลุ่มมีประสิทธิภาพดีขึ้น	-จัดฝึกอบรม	-กลุ่มเกษตรกร -ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร	-กลุ่มเกษตรกร	-กลุ่มเข้มแข็งขึ้น -มีความก้าวหน้า -มีการบริหารจัดการถูกต้อง

โครงการพัฒนาการเกษตร

โครงการปรับปรุงบำรุงดิน

ผู้รับผิดชอบ : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์

หลักการเหตุผล : ดินได้ถูกใช้มานานแต่ขาดการบำรุงให้ดีขึ้นซึ่งเกษตรกรยังใช้

สารเคมีทำให้มีผลตกค้างในดินทำให้โครงสร้างดินเปลี่ยนไปการปลูกพืชจึงไม่เหมาะสมเพราะดินเสื่อมคุณภาพ

วัตถุประสงค์ : 1. เพื่อปรับโครงสร้างดินให้ดีขึ้น

2. เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพของดิน

3. เพื่อให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

4. เพื่อลดต้นทุนในการผลิต

เป้าหมาย : เกษตรกร 100 ราย

พื้นที่ดำเนินการ : หมู่ที่ 1-11

ระยะเวลา : ปีงบประมาณ 2561-2565

แผนการดำเนินงาน : 1. จัดฝึกอบรม วันที่ 25 เมษายน 2563

2. จัดทำแปลงสาธิต 1 ราย วันที่ 10 พฤษภาคม 2563

วิธีดำเนินงาน : 1. จัดฝึกอบรมตามแผน

2. จัดทำแปลงสาธิตตามแผน

โดยผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอด ฯ เป็นผู้บริหารงานในการดำเนินงาน

งบประมาณ

1. ค่าอาหารเกษตรกร 40 บาท / คน รวม 4,000 บาท

2. ค่าน้ำดื่ม 10 บาท / คน รวม 1,000 บาท

3. ค่าวิทยากร รวม 1,500 บาท

4. ค่าพาหนะเกษตรกร 35 บาท / คน รวม 3,500 บาท

5. ค่าวัสดุจัดทำแปลงสาธิต รวม 5,000 บาท

รวมเป็นเงิน 15,000 บาท

ผลตอบแทน

1. ลดต้นทุนในการผลิต

2. ผลผลิตเพิ่มขึ้น
3. โครงสร้างดินดีขึ้น
4. เกษตรกรรู้จักวิธีการปรับปรุงบำรุงดินได้ดีขึ้น

โครงการไร่นาสวนผสม (จัดฝึกอบรมศึกษาดูงานและแปลงสาธิต)

ผู้รับผิดชอบ : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์

หลักการเหตุผล : เกษตรกรปลูกพืชอย่างเดียวมั้มีความเสี่ยงด้านราคาถ้ามีการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ร่วมกันทุกอย่างจะเกื้อกูลกันและจะมีกิจกรรมทำตลอดปีลดปัญหาการว่างงาน

วัตถุประสงค์ :

1. เพื่อให้เกษตรกรรู้หลักในการทำไร่นาสวนผสมดียิ่งขึ้น
2. เพื่อให้มีแหล่งอาหารอย่างเพียงพอ
3. เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว

เป้าหมาย : เกษตรกร 50 ราย

พื้นที่ดำเนินการ : หมู่ที่ 1-11

ระยะเวลา : ปีงบประมาณ 2561-2565

แผนการดำเนินงาน :

1. จัดฝึกอบรมและศึกษาดูงาน
วันที่ 20-21 พฤษภาคม 2563
2. จัดทำแปลงสาธิต 1 ราย วันที่ 25 พฤษภาคม 2563

วิธีดำเนินงาน :

1. จัดฝึกอบรมและศึกษาดูงานตามแผน
2. สาธิตตามแผนโดยวิทยากรเกษตร

งบประมาณ

1. ค่าอาหารเกษตรกร 50 คน ๆ ละ 120 บาท	รวม 6,000 บาท
2. ค่าอาหารว่าง 50 คน ๆ ละ 60 บาท	รวม 3,000 บาท
3. ค่าอุปกรณ์การฝึกอบรม 50 คน ๆ ละ 10 บาท	รวม 1,000 บาท
4. ค่าพาหนะเกษตรกรเข้าอบรมวันละ 70 บาท x 2วัน	รวม 7,000 บาท
5. ค่าวิทยากร 2 วัน	รวม 3,000 บาท
6. สนับสนุนแปลงสาธิต	รวม 5,000 บาท
7. ค่าเหมารถศึกษาดูงาน 2 คัน	รวม 15,000 บาท
	รวมเป็นเงิน 40,000 บาท

ผลตอบแทน

1. เกษตรกรเข้าใจวิธีการจัดทำไร่นาสวนผสมเพิ่มขึ้น
2. ลดปัญหาการว่างงาน
3. เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น
4. ในระยะยาวทำให้เกิดความสมดุลย์ตามธรรมชาติ

โครงการลดต้นทุนการผลิตข้าว (จัดทำแปลงสาธิต)

ผู้รับผิดชอบ : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และเจ้าของแปลง

หลักการเหตุผล : การผลิตข้าวในปัจจุบันมีต้นทุนสูงบางครั้งไม่คุ้มกับการลงทุน

แต่ก็หลีกเลี่ยงการผลิตข้าวไม่ได้เพราะเป็นวิถีชีวิตของชาวนาไทยการจะแก้ปัญหาได้คือการลดต้นทุนเรื่องปุ๋ยเคมีสารเคมีหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์

- วัตถุประสงค์ :**
1. เพื่อให้ลดการใช้ปุ๋ยเคมีให้เหลือน้อยลง
  2. เพื่อให้ได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น
  3. เพื่อเป็นการเลิกใช้ปุ๋ยเคมีในอนาคต

เป้าหมาย : จัดทำแปลงสาธิต จำนวน 1 จุด พื้นที่ 1 ไร่

พื้นที่ดำเนินการ : หมู่ที่ 9

ระยะเวลา : ปีงบประมาณ 2561-2565

แผนการดำเนินงาน

1. สนับสนุนปัจจัยการผลิตและงบประมาณดำเนินการ
2. ถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยเจ้าของแปลงตั้งแต่เริ่มจนถึงการเก็บเกี่ยว
3. เก็บข้อมูลตลอดระยะเวลาดำเนินการ

วิธีดำเนินงาน

1. จัดหาเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสดสนับสนุนแปลงสาธิต
2. สนับสนุนงบประมาณดำเนินการ(ค่าเตรียมดิน , ค่าหว่าน)
3. ประชาสัมพันธ์โครงการ
4. ดำเนินงานตามแผนติดต่อกัน 4 ปี

งบประมาณ

1. ค่าเมล็ดพันธุ์ปุ๋ยพืชสดและดำเนินการหว่าน	เป็นเงิน 250 บาท
2. สนับสนุนค่าเตรียมดิน	เป็นเงิน 300 บาท
3. สนับสนุนค่าแรง	เป็นเงิน 700 บาท
4. สนับสนุนปุ๋ยเคมี	เป็นเงิน 200 บาท
5. ค่าป้ายขนาด 90 x 180 ซม. 1 ป้าย	เป็นเงิน 350 บาท

รวมเป็นเงิน 1,800 บาท

ผลตอบแทน

1. เกษตรกรยอมรับและนำไปปฏิบัติตามได้
2. ลดต้นทุนทำให้คุ้มค่าในการลงทุน
3. สภาพแวดล้อมดีขึ้น

โครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ผู้รับผิดชอบ : ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์

หลักการเหตุผล : การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นการแก้ปัญหาเรื่องการขาดแคลนพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพโดยเฉพาะข้าว กข. 6 ซึ่งชวานาต้องการพันธุ์ใหม่ ๆ มากฉะนั้นจำเป็นต้องมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีพันธุ์ข้าวที่ได้อย่างเพียงพอ
2. เพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดี
3. ลดปัญหาเรื่องราคาข้าวตกต่ำเพราะจำหน่ายในรูปของเมล็ดพันธุ์

เป้าหมาย : ปีละ 200 ไร่ สมาชิก 25 ราย

พื้นที่ดำเนินการ : หมู่ที่ 9

ระยะเวลา : ปีการเพาะปลูก 2561-2565

แผนการดำเนินงาน

1. คัดเลือกพื้นที่ มีนาคม 2562
2. จัดหาพันธุ์ มีนาคม 2563 (ซื้อจากศูนย์ขยายพันธุ์พืช)
3. ประชุมชี้แจงรายละเอียด เมษายน 2563
4. ถ่ายทอดเทคโนโลยีเดือนละ 2 ครั้ง ตั้งแต่ มิถุนายน เป็นต้นไป
5. ดำเนินการตามกระบวนการผลิตข้าว
6. เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จให้สมาชิกคัดพันธุ์ข้าวคืนเข้ากองทุนเพื่อจำหน่ายให้สมาชิกรายอื่นต่อไป

วิธีดำเนินงาน : ปฏิบัติตามแผน

งบประมาณ

1. ค่าเมล็ดพันธุ์	15,000 บาท
2. ค่าปุ๋ยเคมี	42,000 บาท

รวมเป็นเงิน 57,000 บาท

ผลตอบแทน

1. มีเมล็ดพันธุ์ข้าวเพียงพอในชุมชน
2. สมาชิกจะคืนทุนพร้อมดอกเบี้ยของเมล็ดพันธุ์อัตรา 1 : 2 กองทุนจะได้ขยายขึ้น
3. คืนค่าปุ๋ยเข้ากองทุนตามราคาท้องตลาด
4. จะมีข้าวคุณภาพดีตลอดไป

โครงการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

ผู้รับผิดชอบ : เกษตรกรเจ้าของพื้นที่

หลักการเหตุผล : แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอเป็นปัญหามาช้านานยังแก้ไขไม่ได้เท่าที่ควรปัจจุบันก็ยังเป็นปัญหาอันดับต้น ๆ ของชุมชนฉะนั้นการจะแก้ปัญหาต้องยอมลงทุนเสียสละเพื่อหวังผลระยะยาวได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
2. เพื่อจะได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น
5. เพื่อปลูกพืชได้ในฤดูแล้ง

เป้าหมาย : เกษตรกรที่มีความต้องการทุกหมู่บ้าน

พื้นที่ดำเนินการ : หมู่ที่ 1-11

ระยะเวลา : ปี 2561-2565

แผนการดำเนินงาน

1. จัดทำสระน้ำหรือบ่อบาดาลในช่วงฤดูแล้ง
2. ถ้าเป็นการยืมเงินจากกองทุนต้องทำสัญญาการยืมกับคณะกรรมการ

วิธีดำเนินงาน

1. เกษตรกรเจ้าของแปลงติดต่อจัดหาผู้ที่จะมาทำการขุดบ่อหรือเจาะบ่อบาดาลเอง
2. ดำเนินการตามแผน

งบประมาณ

1. ขุดสระน้ำ ลูกบาศก์เมตรละ 12 บาท
2. เจาะบ่อบาดาล บ่อละ 7,000 บาท

ผลตอบแทน

1. มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรอย่างเพียงพอ
2. ได้ปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริมได้
3. ลดรายจ่ายจากการซื้อพืชผักบริโภค
4. ดันพืชไม่ขาดน้ำจะทำเจริญเติบโตได้สม่ำเสมอ
5. ถ้าเป็นสระสามารถเลี้ยงปลาเสริมได้อีก

โครงการระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์แบบวิสาหกิจ

เพื่อการจัดการชุมชนที่ยั่งยืน

ผู้รับผิดชอบโครงการ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์

หลักการและเหตุผล ตำบลคันธารราษฎร์ไม่มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรขนาดใหญ่ มีเพียงแหล่งน้ำขนาดเล็ก ที่ใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค จึงควรมีระบบสูบน้ำ (บาดาล) พลังงานแสงอาทิตย์เป็นจุดๆ กระจายไปให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วทั้งตำบล

เป้าหมาย ระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ 3 จุด

พื้นที่ดำเนินการ หมู่ที่ 1, 8, 9

วิธีดำเนินการ จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปี 2562	จัดตั้ง	1 กลุ่ม	จุดสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์	1 จุด
ปี 2563	จัดตั้ง	1 กลุ่ม	จุดสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์	1 จุด
ปี 2564	จัดตั้ง	1 กลุ่ม	จุดสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์	1 จุด
ปี 2565	จัดตั้ง	1 กลุ่ม	จุดสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์	1 จุด

งบประมาณ จุดละ 1,500,000 บาท

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีน้ำเพื่อการเกษตรตลอดปี
2. ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์
3. มีรายได้จากการทำการเกษตรตลอดปี

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง.2554.ฝ่ายทะเบียนและบัตรอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.จำนวนประชากรใน
ตำบลกันทรราษฎร์.กระทรวงมหาดไทย.

กรมการพัฒนาชุมชน.2554.สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.ข้อมูล จปฐ.ปี
2554.กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงคมนาคม.ชั้นข้อมูลเส้นทางคมนาคม. (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมพัฒนาที่ดิน. ข้อมูลชุดดิน (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

กรมพัฒนาที่ดิน. การใช้ประโยชน์ที่ดิน (ข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์)

ภาคผนวก

กระบวนการจัดทำเวทีชุมชน

ครั้งที่	วัตถุประสงค์ เป้าหมาย	จำนวน ชาวบ้าน ที่เข้า ทั้งหมด (คน)	จำนวนเจ้าหน้าที่ทั้งหมด		จำนวนผู้นำ ชาวบ้าน ชื่อ / ตำแหน่ง	ผลที่ ได้รับ
			ชื่อหน่วยงาน	จำนวน (คน)		
1	เพื่อพัฒนาศักยภาพ กลุ่มเกษตรกรทำ นาคันธารราษฎร์	162 คน	-สนง.เกษตร จังหวัดมหาสารคาม -สนง.ปศุสัตว์ อำเภอกันทรวิชัย -สนง.เกษตร อำเภอกันทรวิชัย	3 1 4	นายวีระ เนื่อง คันธีร์ ประธาน นาย ศุภกรานต์ ประจะนัง รองประธาน นายวันชัย จันทร์ สีมา เลขฯ ๑ นาย ทองศูนย์ เจียงคำ กรรมการ นางศิริทิพย์ ศรีจัน พณคณะทำงาน	จะมี ปัญหา และ ความ ต้องการ คล้ายกับ บทที่ 3 ในเล่มนี้
2	เพื่อต้องการทราบ ปัญหาของชุมชน (จัดทำทุกหมู่บ้าน)	หมู่บ้านละ 50 คน รวม 500 คน	-สสอ.คันธารราษฎร์ -สนง.เกษตร -สนง.พัฒนาชุมชน	1 1 1	ผู้นำทุกหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยอบต. หมู่บ้านละ 3 คน รวม 30 คน	1. ชาวบ้าน ยังวิ เคราะห์ ปัญหา ได้ไม่ดี 2. จะมี ปัญหา ซ้ำซาก คล้าย เดิม
3	เพื่อจัดทำแนวทาง พัฒนาตำบล	ทุกหมู่บ้าน รวม 527 คน	-อบต.คันธารราษฎร์ -สนง.เกษตร อำเภอกันทรวิชัย	1 1	-ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ -ผู้ช่วย อบต. ทุกหมู่บ้าน รวม 50 คน	ปัญหา ยังคงคล้าย ปัญหา เดิม

ครั้งที่	วัตถุประสงค์ เป้าหมาย	จำนวน ชาวบ้าน ที่เข้า ทั้งหมด (คน)	จำนวนเจ้าหน้าที่ทั้งหมด		จำนวนผู้นำ ชาวบ้าน ชื่อ / ตำแหน่ง	ผลที่ ได้รับ
			ชื่อหน่วยงาน	จำนวน (คน)		
4	เพื่อสรุปปัญหา ของตำบล	ผู้นำหมู่บ้าน ละ คน รวม 66 คน	-อบต.คันทราราษฎร์ -สนง.เกษตร อำเภอกันทรวิชัย	1 1	- กำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน - ผู้ช่วย - สมาชิก อบต. รวม 66 คน	1.ปัญหา แหล่งน้ำ 2.ดิน เสื่อม 3.ราคา ผลผลิต 4.ต้นทุน สูง 5.การ คมนาคม 6.ขยะ
5	เพื่อค้นหาปัญหา ทางการเกษตร	596 คน	สนง.เกษตรอำเภอ กันทรวิชัย	10	- ผู้ใหญ่บ้าน - ผู้ช่วย - สมาชิก อบต. รวม 66 คน	คล้ายกับ ครั้งที่ 4
6	เพื่อสรุปปัญหา ภาพรวมของตำบล	ผู้นำหมู่ละ 6 คน รวม 66 คน	- ปลัด อบต. คันทราราษฎร์ - สนง.เกษตรอำเภอ กันทรวิชัย	1 1	คนเดียวกับกับช่อง ที่ 3	สามารถ จัดลำดับ ของ ปัญหา บทยที่ 3 ในเล่มนี้

บัญชีสรุปโครงการพัฒนาและงบประมาณ

ตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (พ.ศ. 2561-65)

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลคันธารราษฎร์ อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

ประเภทแผน (โครงการ/กิจกรรม)	หน่วย นับ	งบประ มาณต่อ หน่วย	2561		2562		2563		2564		2565		รวม	
			เป้าห มา ย	งบประ มาณ	เป้าห มา ย	งบประ มาณ	เป้าห มา ย	งบประ มาณ	เป้าห มา ย	งบประ มาณ	เป้าห มา ย	งบประ มาณ	เป้าห มา ย	งบประ มาณ
1.แผนถ่ายทอด เทคโนโลยี														
1.1.โครงการ ฝึกอบรมถ่ายทอด ความรู้ด้าน การเกษตรให้กับ เกษตรกร	3		1	100,0 00	1	100,0 00	1	100,0 00	1	100,0 00	1	100,0 00	5	500,000
2.แผนการลงทุน (แผนธุรกิจ ชุมชน)														
2.1 โครงการ ส่งเสริมพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชน	3		1	100,0 00	1	100,0 00	1	100,0 00	1	100,0 00	1	100,0 00	5	500,000

